

1131: *Aqualada* (Cart. S.C. III, 102); 1145: *Aqualada* junt amb *Odena* (Albon, *Cart. du Temple*, p. 224); S.XII: *Aqualata*, *Aqualada*, *Aualada* en les tres llistes de parròquies vigatanes, p.p. Pladevall (p. 72). 1186 o 85: *Aqualada* (Cart. S. C. III, 304, i Balari, l. c.); 1187: *Aqualada* (Cart. S. C. III, 311); 1236 o 35: «villa de *Aigualada*» (Cart. S. C. III, 435, i Balari, l. c.); 1283: «vicarius *Aqualate*» (CCandi, *BABL* IX, 118); 1331: *Aqualata* (Mi. *Griera* I, 377); 1359: *Aqualada* --- *Gualada* (CoDoACA 15, 27); 1589: «vila de *Ygualada*» (RLR LV, 83).

ETIM. AQUA LATA 'aigua, riu: ample, escampat'. Ens fa comprendre bé l'aplicació d'un nom fluvial al nom d'una població, una de les cites més antigues d'aquest NL. 1188: «in ipsum locum seu flumen quod vocant *Aqualatam*» (Cart. St. Cugat III, p. 314): el nom, doncs, es deia, allora, de la petita ciutat i del seu pla, per on s'escampaven les aigües de l'Anoia; després hom entengué popularment *aigualada* com si fos 'a Igualada'; i així en resultà, allora, l'eliminació de la A- i l'aplicació de la forma mutilada al poblat, sense record ja del sentit fluvial que li havia estat propi.

BIBLGR. Molt instructives i valuoses les dues obres de Joan Mercader «Los Archivos de *Igualada*: recensión histórica y descriptiva» (en col·lab. amb J.M. Colomer) *Igualada*, 32 pp. in-4, 1951; i *La Ciutat d'Igualada*, publ. c. 1950 en la col·le. *Encicl. Catalunya* dirigida per Casac. També és d'interès J. Iglésies, *Assaig sobre l'extensió de la Comarca d'Igualada* Ig., 184 pp. 54, 1938. No l'opuscle *Etim. dels pobles de la comarca d'Igualada* d'Amadeu Aménos i Roca (Ig., 1957) (trivialitats, disbarats, dites ingènues i sense dades útils).

HOMÒNIMS occidentals: *Aqualada*, poblet gallec prop de Coristanco (Carbalho, A. Crunha); i el port. *Aguada* al N de Coimbra, que ve d'un antic *Aguaada* i *Aqualata*; J. da Silveira els estudia junts, i també unes formes *Aguadela* i ant. *Aquella* (RLus. xvii, 116-118).

Ima, V. *Serraïma* *Iguërri* V. *Gurri*

L'ILAGA

Partida del terme de Torroja del Priorat (XII, 98.12) del mossàrab *la yelaga* 'argelaga' (DECat I 377a34n) (cf. cast. antic *aïlaga*, català *argelaga*), mot fonamentalment estrany a l'àrab, que sembla ser resultat de l'arabització d'un ibèric o pre-romà pirinenc *AIELAGA (DECat I, 377a34-40). J.F.C.

ILLA (de Tet), amb homònims, parònims i derivats del cat. illa

Municipi del Rosselló, cantó de Vinçà, localitzat a

l'extrem occidental del Riberal, a la vall de la Tet, entre els Aspres i el massís muntanyós que separa aquesta vall de la de l'Agli. S'anomena també *Illa de Tet* i *Illa del Riberal*.

PRON. POP.: *īla*, oït a Serdinyà i Oms (1959), a Conat i a Comes (1960); pronúncia indicada també per Fouché (*Phon.*, 160).

DOC. ANT. 850: *Yla* (Salow, *Sprachgeogr. Lgd.-Rouss.* 241-243); 950: *villa insula* (Abadal, *Eixalada*, 177); 955: *villa Insola* (Abadal, *Eixalada*, 182; 980: *Insula* (Abadal, *Eixalada*, 199); 1094: *Isla* (Alart, *Cart. rouss.*, 102); 1095, 1097: *Insula* (Alart, *Bull. Soc. Agr. Sc.* XVIII, 11).

Molt, des del S. XII. 1146: *Ilia* (Col·le. Moreau LXVII, 2); 1154: *Illia* (CollMoreau LXVII, 2); 1162: *Ilya* (Alart, *Priv.*, 46); 1236: *Insula* (Alart, *Bull. Soc. Agr. Sc.* XI, 27); 1289: *Iyla* (Alart, *RLR* IV, 509); 1309: *Yla* (Alart, *RLR* VIII, 70); 1310: *Hila* (Alart, *RLR* X, 59); 1359: *Ilia* (CoDoACA XII, 119); 1385: *Insula* (Alart, *Doc. géogr. hist.*, 519); 1395: *Ilia* (Alart, *Doc. géogr. hist.*, 532).

Afegim-hi alguns testimonis citats per Ponsich (*Top.*, 41): 844, 1207: *Yla*; 898, 955, 961, 968, 973, 1008, 1011, 1019: *Insula*; 957, 982: *Insola*; 955: *Issola*; 1019: *Isola*; 1131, 1136: *Ilia*; 1163: *ecclesia S. Stephani de Illa*; 1172: *Ilya*; 1374: *Iyla*.

ETIM.: de INŚLA, ètimon que partint de l'accepció originària de 'porció de terra voltada d'aigua', ha deixat descendents apel·latius i toponímics en totes les llengües romàniques. on sovint s'ha estès a designar també 'terra fèrtil vora un curs d'aigua' i idees connexes.¹ Segons En Coromines (DECat IV, s.v. *illa*), el cat. *illa* s'empra per indicar algunes llengües de terra vora la Noguera de Tor a la Vall de Boí (Barruera, 1953), i la seva variant *isla* (pron. *izla*) es refereix al terreny situat entre dos barranquets confluents a l'alta vall de Cabdella (Espui, 1959). El mateix estudiós recull també NLL *irla* (< *izla*) i *irles* vora el Segre, a Massalcoreig i arran del Xúquer (1962) (DECat IV, s.v. *illa*).²

Ultra *Illa de Tet* remarquem l'existència de diversos llocs anomenats *Illa* a d'altres bandes dels Pirineus Orientals:

(1) Llogaret situat al terme de Forques, a l'alta vall del Rard i en contacte amb els Aspres: *lloc dit la Montadella, ara la Illa* 1703 (Ponsich, *Top.*, 41).

(2) Antic indret localitzat al terme de Prats de Molló: *coma apelada Yla-longa* 1314 (Vidal, *RLR* XXX, 263) (cf. l'andorrà *Ansalonga*, supra).

(3) Antic veïnat situat vora la Tet i a l'Est de Catllà de Conflent: *villa Insulae* 1011, *la Illa* 1750 (Ponsich, *Top.*, 100).

(4) *L'Illa*, indret al terme de Fontpedrosa format per un conjunt de prats i finques a banda i banda de la Tet (XXIII, 140).